

ÜZLETI EREDMÉNYT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK ELEMZÉSE MAGYARORSZÁGI ÉLELMISZER KISKERESKEDELMI VÁLLALKOZÁSOKNÁL

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING EBIT IN FOOD RETAILER ENTERPRISES IN HUNGARY

Sütő Dávid¹

¹Kontrolling Tanszék, Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem, Magyarország

---

Kulcsszavak:

élelmiszer kiskereskedelem, üzleti eredmény, kontrolling, Khi-négyzet próba, keresztábra-elemzés

Keywords:

food retail, EBIT, controlling, Chi-square test, cross-tabulation analysis

---

Összefoglalás

A cikk célja, hogy a vizsgálatba vont magyarországi élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozások esetén a vállalati vezetők/tulajdonosok által kitöltött kérdőívek alapján, kvalitatív adatokra támaszkodva az üzleti eredményre hatást gyakorló tényezőket mutasson be. Függvénykapcsolatot definiáljon a vizsgált változók között, ezáltal alapot teremtsen további kvantitatív kutatáshoz.

Abstract

The aim of the article is to present some of the factors influencing the EBIT based on qualitative data with the help of the questionnaire filled in by the company managers / owners in relation to the examined food retailer companies operating in Hungary. Define a dependent-independent relationship between the examined variables, thus providing a basis for further quantitative research.

---

1. Bevezetés

A magyarországi élelmiszer jellegű vegyes bolti kiskereskedelmi vállalkozásokat tekintve a rendszerváltás után három fő vállalatcsoport alakult ki, amelyek a multinacionális vállalatok a hazai üzletláncok és a független mikro és kisvállalkozások. Ez a méret szerinti csoportosodás főként az ágazaton belül létrejött magas koncentrációnak tulajdonítható. A kiskereskedelem koncentráltóságának a mértéke az egyes európai országokban változatos képet mutat [12]. A kiskereskedelmi forgalom növekedés alapja, így az élelmiszer-kiskereskedelem növekedése is a reálbérek emelkedése, ez által a fogyasztási kiadások növekedése. Ez egy a sok olyan makrogazdasági-, stratégiai szempontból külső környezeti változás közül, amit a vállalatok nem tudnak befolyásolni, de jobb esetben alkalmazkodni tudnak hozzá. Szenderák és társai 2020-as tanulmányukban az Észak-Alföldi Régió élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozásait elemezve kimutatták azok vagyonának folyamatos növekedését. [13]

A jogalkotó a pénzügyi számvitel területét szabályozta le, a vállalkozásoknak működésükről, vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetükről, üzleti tevékenységük eredményéről, évente legalább egyszer – a mérleg fordulónapját követő 150 napon belül – be kell számolniuk. Így a külső környezet tájékoztatása – a törvény „erejénél” fogva – egyfajta kötelezettségként

---

¹ Kapcsolattartó szerző: Sütő Dávid; Tel.: +36 70 354 5529;
E-mail cím: david.suto.bhs@gmail.com

jelenik meg, amely egységes elvek mentén valósul meg, ezzel is biztosítva az összehasonlíthatóságot. [2]

A számvitel a jogszabályi kötelezettségen túlmutatóan is információkat közvetít, tág teret hagyva a vezetői számvitelnek, hogy a szervezetek önállóan alakíthassák ki saját vezetői számvitelüket. A menedzsmentnek, a tulajdonosoknak – a pénzügyi számvitel adataira támaszkodva – egy belső vezetői információs igényét is ki kell elégíteni. [3]

A menedzsment, a tulajdonosok belső információs igényének kielégítése jellemzően a kontrolling feladatok között jelenik meg.

Blumné és Zéman 2014-es tanulmányában több álláspontot ütköztet a kontrolling fogalmának meghatározásával kapcsolatban, miszerint:

- a tevékenység alapú megközelítés szerint a kontrolling a tervezési és beszámolási rendszer kialakításáért, és a vezetői információellátásért felelős,

- a „menedzsment-kontroll” elmélet szerint a vezetés és a kontrolling között elválaszthatatlan a kapcsolat, feladatkörök tekintetében pedig átfedés figyelhető meg,

- üzemgazdasági szempontból a kontrolling a folyamatok tervezéséhez és végrehajtásához szükséges bázisinformációk megszerzését, értékelését, rendszerezését és értelmezését jelenti,

- a pénzügyi kontrolling főleg a pénzügyi számvitel adataira támaszkodik, eredményszámításokra, költségelemzésekre, pénzügyi mutatók elemzésére és a tulajdonosok részére készítendő beszámolókra koncentrál. [1]

Lakatos 2011-es tanulmányában a kis- és középvállalkozások kontrolling sajátosságait vizsgálva kiemeli a tervezési és az önköltségszámítás hiányosságait a vizsgált vállalkozások gyakorlatában. [9]

Az alkalmazkodás megnyilvánulhat a költségszerkezet átalakításával-, költségszűkítéssel, tevékenységi kör diverzifikálással, a termelési költségek fogyasztókra való terhelésével, operacionalizálással, stb. Ilyen esetekben a döntési alternatívák kidolgozásának és előkészítésének kiemelt szerepe van, ami a kontrolling feladata.

A pénzügyi teljesítmény mérésére a számviteli beszámolók adataiból statisztikai módszerek segítségével nyerhető információk nyújtanak lehetőséget. [6] [8]

A versenyhelyzet, a gazdasági életben való sikeres helytállás, kikényszeríti a piaci változásokra való gyors reagálási készséget és képességet. Komplex adatelemzési módszerek alkalmazásával felismerhetővé kell tenni a problémák mellett a lehetőségeket is. Alkalmassá kell lennie a kiépített rendszernek arra, hogy a vállalat jövedelemtermelő képességéről tájékoztasson. [4]

Ezeket a szempontokat figyelembe véve úgy gondolom, hogy a Magyarországon található élelmiszer jellegű vegyes bolti kiskereskedelmi tevékenységű vállalkozásokra vonatkozóan létjogosultsága van az összetett vállalati teljesítmény értékelésének, a vállalatok versenyképességét elősegítő kontrolling módszer kidolgozására.

A teljesítmény értékelési modell kidolgozása előtt fontos a kiválasztott vállalkozások kontrolling és pénzügyi teljesítménymérési gyakorlatának vizsgálata - a jelenleg működő rendszer hiányosságairól, akadályairól - a vállalati vezetők véleménye alapján. Az alábbi cikk egy nagyobb kutatás részeredményeit tartalmazza, azon belül a primer kutatás 1. blokkjának részeredményeit. Lakatos, továbbá Lakatos és társai 2020-as tanulmányaikban a kontrollingnak, mint vezetői döntéstámogató és vállalkozási tevékenység kockázatának csökkentő szerepét is elemzik, rámutatva a tőkeerősebb vállalkozások kontrolling szemléletű, így megalapozottabb döntéshozatali folyamataira. [10] [11]

A cikkben bemutatott kutatás 1. blokkjának globális hipotézisei:

H0: A vállalkozás által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz, fejlesztésekhez, osztlékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítása és a számviteli feladatok ellátásának módja, kontrolling tevékenység/funkció-, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer megléte között nincs szignifikáns összefüggés a vizsgált magyarországi élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozások körében.

H1: A vállalkozások által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztlékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítása és a

számveteli feladatok ellátása, kontrolling tevékenység/funkció-, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer megléte között szignifikáns összefüggés van a vizsgált magyarországi élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozások körében.

A cikkben a globális hipotézis három keresztábrában és Khi-négyzet próba segítségével kerül értékelésre.

2. Módszer

A kutatás alapja egy kérdőív, amelyet magyarországi 4711 TEÁOR szerinti élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozások vezetői/tulajdonosai töltöttek ki. A kérdőív 2021. január-március hónapokban került kiküldésre. A kérdőívet 247 vállalkozás töltötte ki. A kutatás spektruma országos. A négy fő eszköz, amelyet az elemzés és adatkezelés során felhasználtam az IBM SPSS Statistics 26. verziószámú statisztikai program, MS Excel táblázatkezelő szoftver és Google felhőalapú Űrlapok és Táblázatok szolgáltatása.

Nominális vagy ordinális változók értékeinek (kereszt-kombinációinak) együttes vizsgálatára használt egyik legelterjedtebb módszer a keresztábra. A módszer segítségével 2x2 mátrix formájában ábrázolható az asszociációs összefüggés együttes eloszlása két mennyiségi vagy minőségi változó között (oszlop- és sorváltozó).

A kontingencia mátrix szolgál a Pearson féle Khi-négyzet próba alapjául, amelynek segítségével két változó között fennálló összefüggésen túl feltárható az ok-okozati kapcsolat abban az esetben, ha az egyes sor és oszlopváltozókra függő és független változóként tekintünk. A függő és független változók megállapítása szakértői szempontok alapján, a változók között fennálló logikai összefüggések vizsgálatával történik.

A Khi-négyzet próbát, mint statisztikai eljárást Karl Pearson (a modern statisztika alapjainak megeremítője) alkotta meg az 1900-ban. A teszt egyrészt ún. „goodness of fit” azaz illeszkedési tesztként szolgált arra vonatkozóan, hogy a megfigyelt adatokhoz hogyan illeszkedik az adott statisztikai modell egy dimenzió mentén, másrészt kettő vagy több dimenzió mentén létrehozott kontingencia táblák alapján történő kategorizálásra. [5] A módszer általános alkalmazása során véletlenszerűen vett „n” számú minta alapján a populáció egyedei „k” számú egyedi osztályokba sorolhatók. Mivel a Pearson féle Khi-négyzet próba rendkívül robusztus, hipotézis vizsgálatok alkalmazásánál az adatok eloszlása kapcsán nincs feltétel, így az eloszlás hipotézisvizsgálat megbízhatóságát nem befolyásolja. [14]

A sztenderd Khi-négyzet próba az alábbi formulával írható fel:

$$\chi^2 = \sum \sum (O_{ij} - E_{ij})^2 / E_{ij}$$

ahol

- O_{ij} az i -edik sor és a j -edik oszlop tényleges gyakorisága,
- E_{ij} az i -edik sor és a j -edik oszlop várható gyakorisága. [5]

SPSS V26-ban a független változó a sorokban, a függő változó az oszlopokban rögzítendő. Az általános tudományterületi ökölszabály, hogy a gyakoriság a keresztábra minden cellában minimum 5 legyen. Egyes esetekben, ha a fent említett feltétel nem teljesül, a keresztábra összes celláját illetően maximum 20% lehet az elvárt gyakoriság száma 5-nél kevesebb.

Hipotézisvizsgálat során a Khi-négyzet próba alkalmazásakor H_0 és H_1 hipotézis állítható fel. A H_0 hipotézis szerint a vizsgált függő és független változók között nincsen összefüggés, a H_1 hipotézis szerint a keresztábra soraiban szereplő függő változó és az oszlopaiban szereplő független változó között nincs kapcsolat.

Nominális változók alkalmazása esetén az asszociáció szorosságának mérésére Cramer-féle V együttható alkalmazása szükséges. Az együttható értéke 0 -1 között változhat, 0 értéket akkor vesz fel, ha a $\chi^2 = 0$, azaz a két változó között nem áll fenn kapcsolat, 1 értéket akkor vesz

fel, ha a független változók szerinti hovatartozásból egyértelműen következtetni lehet a független változó szerinti hovatartozásra. [7]

A H_0 hipotézis elvetése vagy megtartása, továbbá a H_1 hipotézis elfogadása kapcsán az SPSS V26-ban a Khi-négyzet próba mellett futtatni szükséges a Cramer's V tesztet is. Amennyiben a Cramer's V teszthez kapcsolódó szignifikancia szint értéke: $p < 0,05$, a H_0 hipotézist el kell vetni, továbbá a vizsgálat eredménye jellemzi a vizsgált sokaságot. A szignifikanciaérték: a Khi-négyzet eloszlás elméleti értéke és az adatainkból kiszámított Khi-négyzet érték egymáshoz viszonyításából származik. A Cramer's V teszt megadja annak valószínűségét, hogy milyen valószínűséggel lehet Khi-négyzet értéket kapni a vizsgált minta alapján véletlenül. Ha ez a valószínűség kisebb, mint a szignifikancia szint, akkor a teszt eredménye alapján a vizsgálat eredménye helytálló.

3. Eredmények

A Khi-négyzet próba segítségével nominális változók közötti kapcsolatot vizsgáltam. A próba a megfigyelt esetszámokat hasonlítja össze az elvárt esetszámmal, amely abban az esetben áll fenn, ha a kiválasztott változók között nem áll fenn szignifikáns oksági asszociációs kapcsolat. A próba a Khi-négyzet eloszlást használja a vizsgálat során. A Khi-négyzet próba feltétele, hogy a keresztátlában az egyes cellákban az elvárt gyakoriság minimum 5 legyen. A feltétel a vizsgálatok során teljesült. A függő és független változók kialakításánál a kérdőívben szereplő kérdések oksági viszonyait vettem alapul, amely alapján a független változókat a keresztátlában a sorokban, a függő változókat pedig az oszlopokban szerepeltettem. Két nominális változó közötti kapcsolat értékelésére a Cramer's V együtthatót használtam, amelynek értéke 0-1 között változhat. Abban az esetben, ha az együttható értéke 0, a változók függetlenek egymástól, ha az együttható értéke 1, a változók között determinisztikus kapcsolat áll fenn. A változók közötti kapcsolat értékelésekor a szignifikancia szintek alapján döntöttem. $p < 0,05$ relációnál az oksági kapcsolat megléte, $p > 0,05$ relációnál a változók függetlensége mellett döntöttem.

Khi-négyzet próba globális hipotézisvizsgálat 1. blokk eredménye

Az első blokkban a kérdőív alábbi négy kérdése szerepel a következő relációban:

Független változók (sorok):

- Jelenleg ki látja el a számviteli feladatokat?

- Jelen van a vállalkozásnál a kontrolling tevékenység/funkció?

- A vállalkozás használ valamilyen, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszközt/módszert?

Függő változó (oszlop):

- Jelenleg a vállalkozás által termelt üzleti eredmény elegendő forrást biztosít a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez?

Az 1. blokkhoz kapcsolódó globális hipotézisvizsgálathoz 3 db 2x2 keresztátló elemzés elvégzésére volt szükség.

1. Táblázat Globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 1. keresztábra

		Jelenleg a vállalkozás által termelt üzleti eredmény elegendő forrást biztosít a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez?		Teljes minta
		Igen	Nem	
		%	%	%
Jelenleg ki látja el a számviteli feladatokat?	Belső számviteli alkalmazott	72,5%	27,5%	100,0%
	Külső könyvelő/vállalkozás	40,6%	59,4%	100,0%
Teljes minta		45,7%	54,3%	100,0%

Forrás: Saját szerkesztés

Az 1. táblázat tartalmazza a vállalkozások által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítása, mint nominális függő változó és a számviteli feladatok ellátása, mint nominális független változó közötti kapcsolatot.

A vizsgált vállalkozások vonatkozásában a keresztábra eredményei alapján megállapítható, hogy ahol belső alkalmazott látja el a számviteli feladatokat a válaszadó vállalkozásoknál az üzemi eredmény nagyobb arányban biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre (72,5%), mint ahol külső könyvelő/vállalkozás látja el az említett feladatot (40,6%). Megállapítható továbbá, hogy azoknál a vállalkozásoknál, ahol az üzemi eredmény nem biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre nagyobb arányban fordulnak elő olyan vállalkozások (59,45%) ahol külső könyvelő/vállalkozás végzi a számviteli tevékenységet, mint ahol belső számviteli alkalmazott végzi a tevékenységet (27,5%).

Levonható tehát az a következtetés, hogy a számviteli feladatok ellátása között attól függően, hogy belső vagy külső személy végzi az adott tevékenységet függvényszerű kapcsolat áll fenn az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között. A belső könyvelés nagyobb mértékben tudja elősegíteni az üzleti eredmény termelést a vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

A következtetést alátámasztják a Khi-négyzet próba eredményei a 2. táblázatban. $p = 0,000$ tehát a függvényszerű asszociáció eredményei szignifikánsak. A Cramer's V együttható esetében $p = 0,000$ az asszociációs együttható alapján a kapcsolat erőssége 0,236.

2. Táblázat. Khi-négyzet próba globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 1. keresztábra

	Érték	Szabadságfok (df)	Szignifikancia szint
Pearson Khi-négyzet	13,762 ^a	1	0,000
Cramer's V együttható	0,236		0,000
Vizsgált elemszám	247		

^a – a keresztábra nem tartalmaz olyan cellát, ahol az elvárt gyakoriság kevesebb mint 5

Forrás: Saját szerkesztés

Az 1. blokkhoz kapcsolódóan az 1. keresztábrát illetően a H_0 globális hipotézis vonatkozó részét elvetem, a H_1 hipotézist elfogadhatónak ítélem.

A 3. táblázat tartalmazza a vállalkozások által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elegendő forrás

biztosítása, mint nominális függő változó és a kontrolling tevékenység/funkció megléte, mint nominális független változó közötti kapcsolatot.

A keresztábra alapján megállapítható, hogy a kontrolling tevékenység/funkció megléte esetén az elemzésbe bevont élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozásoknál az üzleti eredmény nagyobb mértékben biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre (52,9%), mint ahol nincs jelen a független változóban részletezett kontrolling tevékenység/funkció (36,7%). Megállapítható továbbá az is, hogy azoknál a vizsgált élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozásoknál, ahol nincs jelen a kontrolling tevékenység/funkció nagyobb arányban vannak jelen azok a vállalkozások (63,3%), ahol az üzleti eredmény nem biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre, mint ahol igen (47,1%).

3. Táblázat. Globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 2. keresztábra

		Jelenleg a vállalkozás által termelt üzleti eredmény elegendő forrást biztosít a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez?		Teljes minta
		Igen	Nem	
Jelen van a vállalkozásnál a kontrolling tevékenység/funkció?	Igen	52,9%	47,1%	100,0%
	Nem	36,7%	63,3%	100,0%
Teljes minta		45,7%	54,3%	100,0%

Forrás: Saját szerkesztés

Hasonlóan az 1. blokk 2. keresztábrájához levonható tehát az a következtetés az 1. blokk 1. keresztábrájánál is, hogy a kontrolling tevékenység/funkció megléte között és az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között függvényyszerű kapcsolat áll fenn. A kontrolling tevékenység/funkció elősegíti az üzleti eredmény termelést a vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

4. Táblázat. Khi-négyzet próba globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 2. keresztábra

	Érték	Szabadságfok (df)	Szignifikancia szint
Pearson Khi-négyzet	6,440 ^a	1	0,011
Cramer's V együttható	0,161		0,011
Vizsgált elemszám	247		

^a – a keresztábra nem tartalmaz olyan cellát, ahol az elvárt gyakoriság kevesebb mint 5

Forrás: Saját szerkesztés

A következtetést alátámasztják a Khi-négyzet próba eredményei a 4. táblázatban. $p = 0,011$ tehát a függvényyszerű asszociáció eredményei szignifikánsak. A Cramer's V együttható esetében $p = 0,011$ az asszociációs együttható alapján a kapcsolat erőssége 0,161.

Az 1. blokkhoz kapcsolódóan a 2. keresztábrát illetően a H_0 globális hipotézis vonatkozó részét elvetem, a H_1 hipotézist elfogadhatónak ítélem.

A 5. táblázat tartalmazza a vállalkozások által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítása, mint nominális függő változó és a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer alkalmazása, mint nominális független változó közötti kapcsolatot.

A keresztábra alapján megállapítható, hogy a vizsgálatba bevont élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozásoknál a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer

alkalmazása és az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között függvényszerű kapcsolat áll fenn. Azon válaszadók üzleti eredménye, akik alkalmaznak valamilyen eszközt/módszert a teljesítménymérésre (61,8%) nagyobb arányban biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre, mint azoknál a vállalkozásoknál (39,7%) akik nem alkalmaznak semmilyen módszert a pénzügyi teljesítmény mérésére. Az előző mondatban tárgyaltak fordítottja is igaz a vizsgált élelmiszer kiskereskedelmi vállalkozásoknál: a pénzügyi teljesítményt nem mérő vállalkozásoknál nagyobb arányban vannak jelen azok a vállalkozások (60,3%) ahol az üzleti eredmény nem biztosít elegendő forrást a függő változóban részletezett tevékenységekre, mint ahol igen (38,2%).

5. Táblázat. Globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 3. keresztábra

		Jelenleg a vállalkozás által termelt üzleti eredmény elegendő forrást biztosít a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez?		Teljes minta
		Igen	Nem	
A vállalkozás használ valamilyen, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszközt/módszert?	Igen	61,8%	38,2%	100,0%
	Nem	39,7%	60,3%	100,0%
Teljes minta		45,7%	54,3%	100,0%

Forrás: Saját szerkesztés

Hasonlóan az 1. blokk 1. és 2. keresztábrájához levonható tehát az a következtetés az 1. blokk 3. keresztábrájánál is, hogy a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer alkalmazása között és az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között függvényszerű kapcsolat áll fenn. A pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer alkalmazása elősegíti az üzleti eredmény termelést a vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

A következtetést alátámasztják a Khi-négyzet próba eredményei a 6. táblázatban. $p = 0,002$ tehát a függvényszerű asszociáció eredményei szignifikánsak. A Cramer's V együttható esetében $p = 0,002$ az asszociációs együttható alapján a kapcsolat erőssége 0,198.

Az 1. blokkhoz kapcsolódóan a 3. keresztábrát illetően a H_0 globális hipotézis vonatkozó részét elvettem, a H_1 hipotézist elfogadhatónak ítélem.

6. Táblázat. Khi-négyzet próba globális hipotézisvizsgálat 1. blokk 3. keresztábra

	Érték	Szabadságfok (df)	Szignifikancia szint
Pearson Khi-négyzet	9,697 ^a	1	0,002
Cramer's V együttható	0,198		0,002
Vizsgált elemszám	247		

a – a keresztábra nem tartalmaz olyan cellát, ahol az elvárt gyakoriság kevesebb mint 5

Forrás: Saját szerkesztés

Az 1. blokk keresztábrái alapján megállapítható, hogy a vizsgált vállalkozások 45,7%-nál az üzleti eredmény elegendő forrást biztosít a működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez, 54,3%-nál viszont nem.

A kérdőíves felmérés 1. blokkjához kapcsolódó keresztábrák, Khi-négyzet próbák és Cramer's V együtthatók eredményei alapján a vonatkozó globális hipotézisek közül a H₀ hipotézist elutasítom, helyette az alternatív H₁ hipotézist fogadom el, amely a következő:

A vállalkozás által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítása és a számviteli feladatok ellátásának módja, kontrolling tevékenység/funkció-, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer megléte között szignifikáns összefüggés van.

A számviteli feladatok ellátása, kontrolling tevékenység/funkció-, a pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer megléte hatással van a vállalkozás által termelt üzleti eredmény a vállalkozás működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elegendő forrás biztosítására.

4. Következtetések

Az 1. blokkhoz kapcsolódóan az alábbi következtetések vonhatók le, tézisek fogalmazhatók meg:

- A számviteli feladatok ellátása között attól függően, hogy belső vagy külső személy végzi az adott tevékenységet függvényszerű kapcsolat áll fenn az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között. A belső könyvelés nagyobb mértékben tudja elősegíteni az üzleti eredmény termelést vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

- A kontrolling tevékenység/funkció megléte között és az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között függvényszerű kapcsolat áll fenn. A kontrolling tevékenység/funkció elősegíti az üzleti eredmény termelést a vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

- A pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer alkalmazása között és az üzleti eredmény működéséhez, beruházásokhoz-, fejlesztésekhez, osztalékfizetéshez szükséges elégséges volta között függvényszerű kapcsolat áll fenn. A pénzügyi teljesítmény mérésére alkalmas eszköz/módszer alkalmazása elősegíti az üzleti eredmény termelést a vizsgált élelmiszer-kiskereskedelmi vállalkozások esetében.

Az elemzés alapján megállapítható, hogy egy a pénzügyi teljesítmény mérésére, értékelésére alkalmas eszköz kidolgozásának létjogosultsága van a magyarországi élelmiszerkiskereskedelmi vállalkozásokhoz kapcsolódóan.

5. Köszönetnyilvánítás

A publikáció megjelenése az EFOP3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 – „Tehetségből fiatal kutató” – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban című projekt keretében valósult meg.

Irodalomjegyzék

- [1] Blumné Bán, E., Zéman, Z. (2014): Controlling a vezetés szolgálatában. Történeti fejlődés, perspektívák TAYLOR Gazdálkodás- és szervezéstudományi folyóirat VI. évf./1-2. szám No 14-15. pp. 445
- [2] Böcskei, E. (2021): A számviteli beszámolók címettjei, lehetséges információigényeik és kapcsolatuk a számviteli beszámoló tartalmával. Controller Info. Copy & Consulting Kft. 2021/IX. évf. 2.szám. pp. 45-49. ISSN 2063-9309

- [3] Böcskei, E. (2015): Üzleti jelentés versus társadalmi felelősség II. rész SZAKma (Számvitel – Adó – Könyvvizsgálat) Heti Válasz Lap- és Könyvkiadó Szolgáltató Kft. 2015/5 ISSN 1419-6956
- [4] Böcskei E. (2013): A vállalati életciklus hanyatló szakaszának felismerése, a társadalmi felelősség kérdése a vezetői számvitel információtartalmán keresztül. Controller Info. Copy & Consulting Kft. 2013/5-6. pp. 4-8. ISSN 2063-9309
- [5] Howell, D. C. (2011): Chi-Square Test: Analysis of Contingency Tables, International Encyclopedia of Statistical Science. Springer, Berlin, Heidelberg, pp. 1-4, https://www.uvm.edu/~statdhtx/StatPages/R/Chi-Square-Folder/Chi%20square%20test%20analysis%20of%20contingency%20tables_David_Howell%20.pdf
- [6] Fenyves, V., Pető, K., Szenderák, J., Harangi-Rákos, M. (2020): The capital structure of agricultural enterprises in the Visegrad countries Agricultural Economics-Zemedeleska Ekonomika 66 : 4 pp. 160-167.
- [7] Hunyadi, L., Vita, L. (2008a): Statisztika I., Aula Kiadó, Budapest, pp. 161-165
- [8] Kerezsi, D., Kondorosi, F., Tarnóczy, T., Fenyves, V. (2019): A kiegészítő melléklet információtartalmának fontossága Számvitel Adó Könyvvizsgálat: Szakma 61 : 1 p. 48 ,
- [9] Lakatos, V. (2011): A KKV-k kontrollig sajátosságai Kelet-Magyarországon. Körös Tanulmányok vol. 14 pp. 17-22.
- [10] Lakatos, V. (2020a): Controlling Tools for decision-Making in Micro, Small and medium Sized Enterprises. Annals of the University of Oradea Economic Science. 2nd Issue pp. 192-203.
- [11] Lakatos, V., Béresné, M. B., Tömöri, G. (2020b): Controlling módszerek ismerete és alkalmazásuk az Észak-alföldi régió kis- és középvállalkozásainak gyakorlatában. International Journal of Engineering and Management Sciences / Műszaki és Menedzsment Tudományi Közlemények vol. 5 : no. 1 pp. 419-428.
- [12] Polereczki, Zs., Szigeti, O. (2009): A hazai élelmiszer-kiskereskedelem elvárásai és a kisvállalkozások teljesítőképessége Élelmiszeri Ipar, LXIII. évfolyam, 5. sz., pp. 145-153.
- [13] Szenderák, J., Lakatos, V., Nagy, A. (2020): Analysis of Undertakings Performing Food Retail Activities as Grocery Stores in the Northern Great Plain Region SEA: Practical Application of Science 8 : 22 pp. 15-21.
- [14] Cochran, W.G. (1952): The χ^2 Test of Goodness of Fit, The Annals of Mathematical Statistics Vol. 23, No. 3 (Sep., 1952), pp. 315-345. http://www.stat.ucla.edu/~nchristo/statistics100B/goodness_of_fit_test.pdf